

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М.П. ДРАГОМАНОВА**

КОСТЮК ЮЛІЯ СЕРГІЇВНА

УДК 37.016: 796.323.2

**МЕТОДИКА ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО НАВЧАННЯ ФІЗИЧНИХ ВПРАВ
УЧНІВ ОСНОВНОЇ МАЛОКОМПЛЕКТНОЇ ШКОЛИ
ЗАСОБАМИ БАСКЕТБОЛУ**

13.00.02 – теорія та методика навчання
(фізична культура, основи здоров'я)

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник:

доктор педагогічних наук, професор
Тимошенко Олексій Валерійович,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, директор Інституту
фізичного виховання та спорту.

Офіційні опоненти:

доктор педагогічних наук, доцент
Васьков Юрій Вадимович,
Харківська гуманітарно-педагогічна
академія,
завідувач кафедри теорії і методики
фізичного виховання;

кандидат педагогічних наук, доцент
Чопик Роман Володимирович,
Дрогобицький державний педагогічний
університет імені Івана Франка,
декан факультету фізичного виховання.

Захист відбудеться «22» квітня 2015 р. о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.14 у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9).

Автореферат розісланий «20» березня 2015 р.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

С. В. Федоренко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. На сучасному етапі розвитку українського суспільства одним з першочергових завдань держави є удосконалення системи фізичного виховання учнівської молоді. При цьому різні програмно-нормативні документи, існуючі на даний час, не повністю відображають специфіку організації фізичного виховання в сільських малокомплектних школах. Як вказували Ю. В. Васьков, Л. В. Волков, О. Д. Дубогай, В. С. Гребінченко, М. П. Козленко, особливості сучасних умов життя в сільській місцевості негативно вплинули на рівень фізичної підготовленості сільських мешканців, першочерговими причинами чого є зниження соціальної захищеності населення та загального рівня життя, недостатнє фінансування освітніх закладів, недосконалість системи медичного обслуговування та низький інтерес підростаючого покоління до власного здоров'я.

Проблема якості, ефективності та розвитку фізичного виховання жителів сільської місцевості останнім часом стала надзвичайно актуальною. На думку вчених, а саме В. Б. Лебединцева, П. Є. Решетнікова, І. С. Соловецького, В. О. Сухомлинського, П. Т. Фролова, організація навчально-виховного процесу в таких школах має ряд істотних особливостей, тому що відсутні не тільки паралельні класи, але іноді й окремі класи. При цьому, в організації фізичного виховання дітей і підлітків сільська школа з малою наповнюваністю має свої позитивні та негативні особливості. Так, за даними Г. Ф. Суворової, М. П. Спіріна, О. Д. Савченко, С. М. Масленнікова, мала кількість учнів дозволяє ширше здійснювати диференційований підхід до розвитку фізичних якостей кожного учня. Легко проводити навчання основним руховим навичкам – бігу, стрибкам, метанням, а з іншого – впровадження спортивних ігор, таких як баскетбол, у навчально-виховний процес з фізичної культури має певні труднощі.

На думку В. В. Кузіна, С. А. Полієвського, О. В. Тимошенка, Р. В. Чопика, баскетбол є одним з пріоритетних засобів розвитку в школярів основних рухових якостей та інтелектуальних здібностей, підвищення працездатності, а також ефективним засобом для всебічного фізичного розвитку в широкому віковому діапазоні. Таким чином, модернізація уроків фізичної культури в сільських малокомплектних школах, в основу яких покладено диференційований підхід, є на сьогоднішній день основним завданням при навчанні гри баскетбол. З одного боку, саме малокомплектна школа дозволяє здійснювати повною мірою диференційований підхід при розучуванні окремих елементів техніки гри, але, з іншого боку, виникають певні труднощі при розвитку ігрових дій учнів під час здійснення двосторонньої гри.

Тому вибір теми дисертаційного дослідження «Методика диференційованого навчання фізичних вправ учнів основної малокомплектної школи засобами баскетболу» є актуальним.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дослідження є складовою частиною тематичного плану та загальної проблеми наукових досліджень Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова «Теорія і технологія навчання та виховання в системі освіти». Робота виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри теорії та методики фізичного виховання і спорту Інституту фізичного виховання та спорту згідно з паспортом спеціальності п. 7 «Формування спеціальних знань і рухових навичок у дітей та молоді у процесі навчання фізичної культури, основ здорового способу життя» (протокол № 9 від 16 квітня 2008 р.).

Тему дисертації затверджено на Вченій раді Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол № 2 від 29 вересня 2011 року) та узгоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 8 від 25 жовтня 2011 року).

Мета дослідження – розробити, обґрунтувати та експериментально перевірити методику диференційованого навчання фізичним вправам учнів середніх класів малокомплектної сільської школи засобами баскетболу.

Виходячи з мети, поставлені наступні **завдання дослідження**:

1. Узагальнити положення науково-методичної літератури та досвіду передової практики щодо особливостей організації навчання елементам баскетболу в процесі фізичної культури учнів малокомплектної сільської школи.

2. Здійснити порівняльний аналіз фізичного розвитку та фізичної підготовленості дітей 5-9 класів сільської місцевості та тих, хто проживає у місті.

3. Визначити взаємозв'язок спеціальної фізичної підготовленості, фізичного розвитку та психофізіологічних характеристик організму учнів.

4. Розробити, обґрунтувати та експериментально перевірити методику диференційованого навчання фізичним вправам учнів 5-9 класів малокомплектної сільської школи в процесі вивчення елементів баскетболу.

Об'єкт дослідження – навчально-виховний процес учнів середньої школи на уроках фізичної культури.

Предмет дослідження – зміст, форми, засоби та методи диференційованого навчання фізичним вправам учнів середніх класів малокомплектної сільської школи засобами баскетболу.

Для вирішення поставлених завдань були використані такі **методи дослідження**:

– *теоретичні*: аналіз та узагальнення методологічної, психолого-педагогічної та навчально-методичної літератури, методи моделювання, концептуально-порівняльного та структурно-системного аналізу, які дали можливість з'ясувати сучасний стан теорії та практики організації навчально-

виховного процесу з фізичної культури учнів середніх класів малокомплектної сільської школи, систематизувати й узагальнити інформацію про досліджуваний об'єкт;

– *емпіричні*: експертне опитування, анкетування, педагогічне спостереження, педагогічне тестування з метою діагностики рівня фізичного розвитку, фізичної підготовленості та визначення рівня розвитку рухових умінь учнів 5-9 класів малокомплектної сільської школи;

– *педагогічний експеримент*: констатувальний його етап для вивчення мотивації, фізичного розвитку, загальної фізичної підготовленості, спеціальної фізичної підготовленості й психофізіологічних особливостей розвитку організму учнів 5-9 класів сільської місцевості та формувальний етап з метою апробації методики диференційованого навчання фізичних вправ учнів 5-9 класів сільських малокомплектних шкіл засобами баскетболу та перевірки її ефективності;

- *методи статистичної обробки даних*, зокрема, вибіркового методу для опрацювання експериментальних даних, якісного й кількісного аналізу результатів дослідження.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота проводилася на базі Високопільської ЗОШ I-III ступенів, Студеницької ЗОШ I-III ступенів і Стрижівської НВК I-II ступенів «школи-колегіуму» Житомирської області. В експерименті брали участь учні 5-9 класів трьох сільських шкіл загальною кількістю 248 осіб (126 дівчаток і 122 хлопчики) та 10 учителів фізичної культури сільських малокомплектних шкіл.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що *вперше*:

- виявлено й обґрунтовано взаємозв'язок показників спеціальної фізичної підготовленості та фізичного розвитку і психофізіологічних характеристик організму учнів основної школи, які проживають в сільській місцевості, в процесі занять баскетболом; розроблено та обґрунтовано організаційно-методичне забезпечення процесу навчання фізичних вправ учнів середніх класів сільських малокомплектних шкіл засобами баскетболу; розроблено інтегральний показник технічної підготовленості учнів сільської місцевості з баскетболу; обґрунтовано методику диференційованого навчання фізичних вправ учнів основної малокомплектної школи засобами баскетболу;

- *удосконалено* педагогічні методи діагностики рівня розвитку спеціальної фізичної підготовленості під час навчання гри в баскетбол учнів, які проживають у сільській місцевості;

- *подальшого розвитку* набули питання щодо організації занять з фізичного виховання учнів середніх класів з урахуванням специфіки організації навчально-виховного процесу в сільських малокомплектних школах.

Практичне значення одержаних даних полягає у розробці комплексної системи спеціальних завдань для учнів 5-9 класів сільської малокомплектної школи, у створенні нормативного підґрунтя для контролю та корекції

навчального процесу учнів середньої школи та впровадженні розробленої на їх основі методики диференційованого навчання фізичних вправ засобами баскетболу в навчально-виховний процес Високопільської ЗОШ, Стрижівської НВК I-II ступенів «школи-колегіуму» та Студеницької ЗОШ Житомирської області (акт упровадження від 29.08.2014 р. та від 4.09.2014 р.). Також методика диференційованого навчання фізичних вправ засобами баскетболу була впроваджена в навчально-виховний процес студентів Інституту фізичного виховання та спорту Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (довідка № 07-10/2417 від 23.10.2014 р.), Львівського державного університету фізичної культури (довідка № 691 від 6.10.2014 р.) та факультету фізичного виховання і спорту Житомирського державного університету імені Івана Франка (довідка № 1/666 від 6.10.2014 р.), що сприяло формуванню в студентів професійно значущих навичок, методичних умінь використання запропонованої методики у своїй подальшій професійній діяльності та розвитку прикладних рухових якостей.

Розроблено електронний підручник на основі мультимедійних технологій для навчання основних технічних прийомів гри баскетбол.

Апробація результатів дисертації. Матеріали дисертаційного дослідження доповідалися й обговорювалися на IV Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні проблеми та перспективи розвитку фізичного виховання, здоров'я і професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту» (Київ, 2013); XV Всеукраїнській науковій конференції молодих вчених «Актуальні проблеми природничих та гуманітарних наук у дослідженнях молодих вчених» (Черкаси, 2013); Звітно-науковій конференції «Єдність навчання і наукових досліджень – головний принцип університету» (Київ, 2013); VI Міжнародній науковій конференції пам'яті Анатолія Миколайовича Лапутіна «Актуальні проблеми сучасної біомеханіки фізичного виховання та спорту» (Чернігів, 2013); I Всеукраїнській науково-практичній конференції «Педагогічний вектор розвитку фізичного виховання в Україні» (Краматорськ, 2014); V Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні проблеми та перспективи розвитку фізичного виховання, здоров'я і професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту» (Київ, 2014).

Публікації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження викладено в 9 публікаціях, серед них 5 статей у спеціалізованих наукових фахових виданнях України та 1 стаття в іноземному збірнику.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з переліку умовних скорочень, вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних джерел (208 найменувань, з них 15 зарубіжних авторів) та додатків і викладена на 206 сторінках, з яких 166 сторінок основного тексту. Робота містить 22 таблиці, 46 рисунків і 13 додатків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність дослідження, зазначено зв'язок роботи з науковими програмами й темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження, експериментальну базу; розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів; вказано сферу апробації результатів дослідження; подано інформацію про публікації автора, структуру й обсяг дисертації.

У першому розділі **«Теоретичний аналіз проблеми організації фізичного виховання учнів основної школи, які проживають у сільській місцевості»** проаналізовано та узагальнено дані науково-методичної літератури про сучасні тенденції в організації фізичного виховання учнівської молоді сільських малокомплектних шкіл.

Сучасний стан дослідження проблеми розвитку шкільного фізичного виховання в умовах сільських малокомплектних шкіл характеризується слабкою матеріально-технічною базою, відсутністю науково-методичного забезпечення, низькою кваліфікацією вчителів фізичної культури, недостатньою кількістю спортивного інвентарю та устаткування, малою наповнюваністю учнів в класах і відсутністю паралельних класів. За даними А. В. Алексєєвої особливо актуальними є проблеми територіальної відокремленості більшості шкіл від районних центрів, матеріального становища сільських малокомплектних шкіл та викладання вчителями навчальних предметів без відповідної освіти за відсутності паралельних класів. Водночас проведення шкільних уроків фізичної культури у малокомплектній школі вимагає використання специфічних форм і методів навчання та уміння правильно розподілити навчальний матеріал. Зазвичай вчителю фізичної культури доводиться об'єднувати класи і працювати з різновіковим контингентом учнів, враховуючи вік, стать, фізичний розвиток та фізичну підготовленість (Л. П. Горчакова, А. Ф. Борисенко, О. В. Карпенко, Т. Н. Леонтєва). Тому реалізація вище вказаних вимог можлива за умови використання спортивних ігор, а саме баскетболу у навчально-виховному процесі. На важливу роль гри у всебічному розвитку дітей вказували такі вчені, як Е. С. Вільчковський, А. Я. Вольчинський, А. А. Демчишин, В. І. Левків, Є. Н. Приступа, Н. В. Андрощук та інші.

Як зазначають Є. П. Волков, Л. Б. Кофман, В. П. Філін, В. З. Бабушкін, В. М. Платонов, середній шкільний вік є найбільш оптимальним та сприятливим для розучування цієї гри. Заняття баскетболом дозволяють повною мірою задовольнити потребу у русі, підтримувати оптимальну інтенсивність на уроці, високу моторну щільність, та на відміну від інших видів спорту, гра баскетбол може бути легко модифікована, щоб проводитись серед малої кількості учнів з різною мірою підготовки та різновіковим контингентом.

Для удосконалення процесу навчання елементам баскетболу в умовах сільських малокомплектних шкіл необхідна розробка та використання

ефективних форм, сучасних засобів і методів навчання, можливість вчителя пристосовуватись до умов, в яких знаходиться школа, та регулювати поетапний процес навчання відносно можливостей кожного учня. При цьому застосування наочних мультимедійних засобів сприятиме формуванню правильної уяви про техніку рухової дії та прискореному засвоєнню техніки фізичних вправ. Тому існує необхідність у розробці ефективної методики навчання технічних дій у баскетболі учнів сільських малокомплектних шкіл.

У другому розділі **«Обґрунтування методики диференційованого навчання фізичних вправ учнів основної школи в процесі занять баскетболом»** описано систему методів дослідження, висвітлено процес організації дослідження, представлено результати анкетування вчителів і учнів; подано результати констатувального педагогічного експерименту, обґрунтовано та розроблено методику диференційованого навчання фізичних вправ учнів основної малокомплектної школи в процесі вивчення баскетболу.

З метою вивчення поглядів учнів основної малокомплектної школи на зміст і організацію процесу навчання гри в баскетбол, їх мотивацію та ставлення до уроків фізичної культури було проведено опитування (n=248). В ході опитування встановлено, що 97,2 % учням подобаються уроки фізичної культури, 80,7 % школярів займаються фізичною культурою самостійно. При цьому, основними формами фізичної культури, якими користуються учні сільської місцевості, є: ранкова гімнастика – 35,5 %, оздоровчий біг – 27,0 % та спортивні секції – 20,2 %.

Крім цього, результати опитування показали, що спортивним іграм в школі надається велика перевага. Так, серед інтересів і вподобань школярів футбол стоїть на першому місці – 37,5 %, баскетбол на другому – 25,4 %, волейбол на третьому місці – 15,3 %, четверте місце займає легка атлетика – 10,9 % та 11,7 % – інші види спорту.

При опитуванні вчителів фізичної культури (n=10) в школах сільської місцевості було виявлено, що 80,0 % респондентів не мають належної матеріально-технічної бази для проведення спортивних ігор, що ускладнює процес викладання баскетболу; 40,0 % учителів зіткнулися з проблемою науково-методичного забезпечення, а 60,0 % – з відсутністю мотивації та інтересу учнів на уроках фізичної культури. В організації фізкультурно-оздоровчої діяльності в школах сільської місцевості учителі фізичної культури надають перевагу заняттям на природі – 73,0 %, 33,0 % фахівців організують додаткові гуртки з баскетболу, 60,0 % вчителів – гуртки з футболу, 20,0 % – з настільного тенісу і 13,0 % – з легкої атлетики. Щодо до віку дітей, з якого варто починати заняття баскетболом, то 26,0 % учителів притримуються думки, що слід розпочинати з 1-го класу, 20,0 % респондентів надають перевагу 2-му класу і 53,0 % фахівців вважають раціональним починати навчати елементам гри з 5-го класу.

У процесі констатувального етапу педагогічного експерименту здійснено аналіз фізичного розвитку, загальної фізичної підготовленості, спеціальної фізичної підготовленості та психофізіологічних особливостей учнівської молоді в сільській місцевості.

У порівняльному аналізі фізичного розвитку учнів сільських і міських шкіл встановлено, що у більшості показників школярів сільської місцевості спостерігається суттєва перевага у всіх вікових періодах над учнями міських шкіл ($p < 0,05$). Аналіз загальної фізичної підготовленості за допомогою Державних тестів і нормативів доводить, що хлопці переважають над дівчатами у рівні фізичної підготовленості. При цьому рівень загальної фізичної підготовленості учнівської молоді в сільській місцевості не відрізняється від школярів, які проживають у місті. Крім цього, порівняльний аналіз особливостей спеціальної фізичної підготовленості учнів середніх класів сільських і міських шкіл виявив, що рівень розвитку спеціальних рухових умінь і навичок учнів сільських шкіл нижчий, ніж у їх однолітків, які проживають у місті.

Дослідження взаємозв'язку морфологічних, психофізіологічних та спеціальних рухових показників учнів сільської місцевості показало, що на виконання рухових дій в баскетболі учнів середнього шкільного віку суттєвіше впливають психофізіологічні процеси, ніж антропометричні показники, хоча і вони в баскетболі мають вагомe значення. У цьому віці складаються сприятливі передумови для розвитку рухових здібностей.

Систематизація даних про особливості навчально-виховного процесу сільських малокомплектних шкіл, загальну структуру процесу навчання руховим діям, вивчення рівня фізичного здоров'я, медико-біологічних і психологічних особливостей розвитку організму дітей середнього шкільного віку дозволили побудувати модель організаційно-методичного забезпечення процесу навчання фізичних вправ учнів середніх класів сільської малокомплектної школи засобами баскетболу, яка розкриває суть диференційованого підходу у навчально-виховному процесі шкіл сільської місцевості, взаємозв'язок між суб'єктом і об'єктом навчання та компонентами цього процесу.

Ефективність управління цією складною системою залежить від повноти забезпечення всього комплексу умов, необхідних для досягнення мети навчання. Важлива роль за виконанням даного завдання відводиться вчителю фізичної культури, як суб'єкта навчання, який повинен оптимально забезпечити реалізацію цих умов. При цьому важливо, щоб вчитель тримав під контролем усі компоненти, що впливають на учня, як об'єкта навчання, чітко керуючи ними та вчасно вживаючи заходи корекції.

Отримані результати констатувального експерименту лягли в основу обґрунтування і розробки методики диференційованого навчання рухових дій учнів сільських малокомплектних шкіл у процесі занять баскетболом з

урахуванням морфофункціональних і статево-вікових особливостей розвитку організму дітей середнього шкільного віку.

Реалізація викладених основ методики навчання фізичних вправ передбачала дотримання педагогічних умов для якісного засвоєння учнями техніки гри в баскетбол, а саме:

1) передача інформації від вчителя до учня (зворотній зв'язок) за допомогою використання мультимедійних засобів навчання;

2) постійне поповнення рухового досвіду учнів для більш успішного і швидкого засвоєння нових форм рухів;

3) розвиток фізичних якостей, загальної і спеціальної фізичної підготовленості як основа успішності ігрової діяльності в баскетболі;

4) дотримання низки факторів, які визначають диференційований підхід, а саме: вік, стать, мотиваційні прагнення, рівень фізичної і спеціальної підготовленості учнів;

5) використання спеціально спрямованих вправ на розвиток найбільш значимих психофізіологічних і рухових здібностей для ігрових дій в баскетболі;

6) при удосконаленні технічних прийомів в ігровій діяльності враховувати кількість учнів в класі та за необхідності об'єднувати два класи в один, враховуючи вік і стать школярів, або використовувати більш спрощені правила гри в баскетбол (рухливі ігри, стрітбол, естафети тощо).

При розробці методики диференційованого навчання було враховано отримані дані анкетування й експертного опитування щодо мотиваційного стану та фізкультурно-спортивних інтересів учнів, науково-методичного забезпечення шкіл сільської місцевості, матеріально-технічної бази, особливостей організації навчально-виховного процесу з фізичного виховання в школах сільської місцевості, які визначили алгоритм побудови самої методики, підбір засобів і методів фізичного виховання (рис. 1).

Для покращення навчання на всіх етапах було розроблено мультимедійний дидактичний засіб «Електронний підручник «Баскетбол у середній школі», який включає навчальний матеріал з баскетболу для учнів 5-9 класів.

Використання даного мультимедійного засобу на уроках фізичної культури в сільських малокомплектних школах дав змогу на етапах створення уяви і початкового навчання формувати у школярів образну уяву того чи іншого технічного елемента, його візуальне сприймання і, як наслідок, – подальше точне відтворення технічної дії. Використання даного мультимедійного засобу сприяло запобіганню багатьох помилок учнів, які виникали при неправильному сприйманні, показі елемента та його відтворенні.

На етапі поглибленого розучування при підборі засобів навчання передачам м'яча, подвійному кроку, веденню м'яча та штрафному кидку необхідним аспектом є розвиток м'язових відчуттів, швидкості рухових

реакцій, вольових якостей, максимального темпу рухів, різних видів уваги, здатності до утримування стійкої пози, зорової та слухової пам'яті, розумової працездатності.

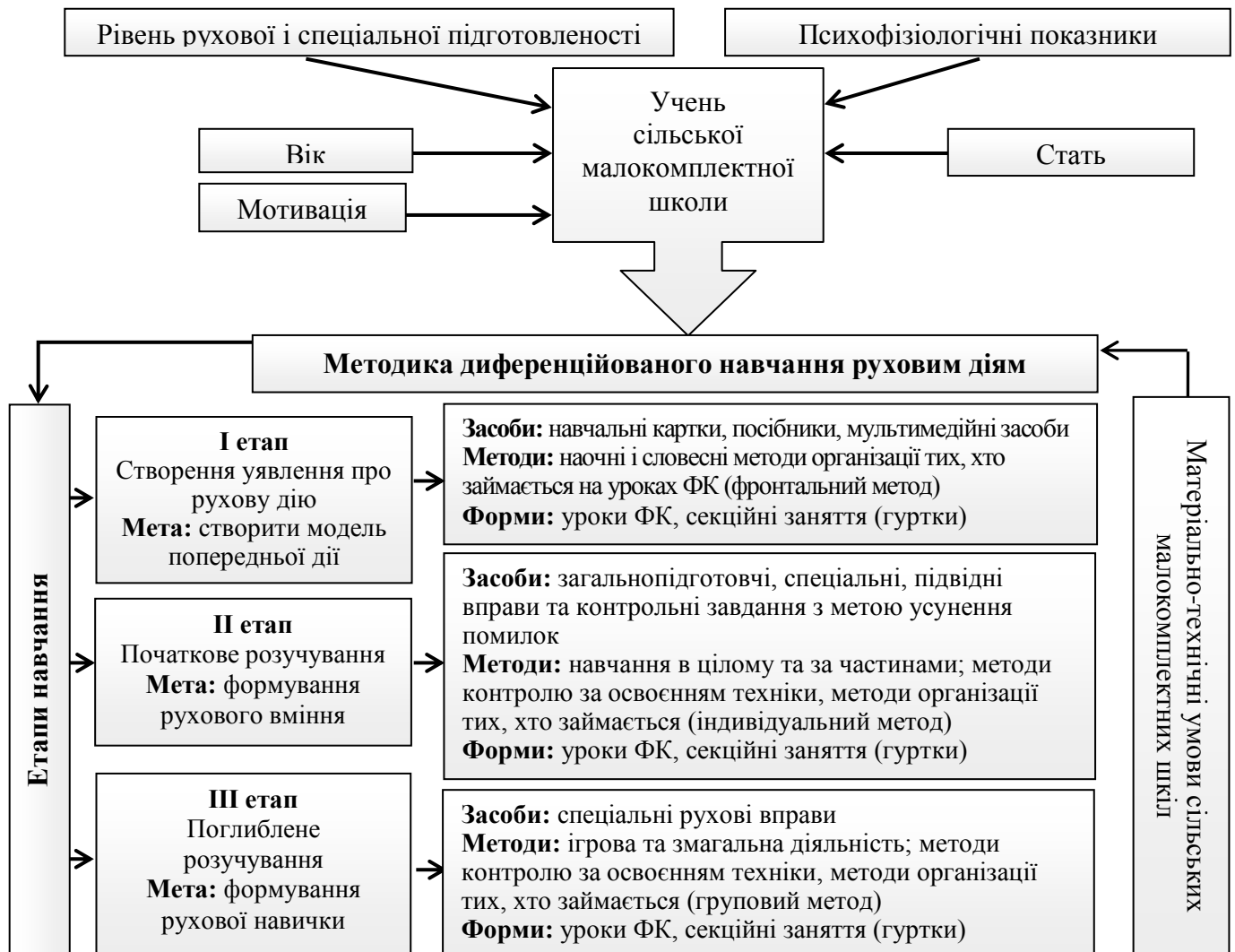

Рис. 1. Алгоритм навчання фізичних вправ учнів середніх класів сільської малокомплектної школи засобами баскетболу

Методика навчання ігрових дій включає комплекси спеціальних вправ для розвитку психофізіологічних показників учнів, які є найбільш інформативними для тієї чи іншої ігрової дії залежно від віку та статі, зокрема: швидкості рухових реакцій, вольових якостей, частоти рухів, кінестетичного відчуття (відчуття м'язових зусиль), рівноваги, часової орієнтації (відтворення коротких та довгих часових інтервалів), різних характеристик уваги, диференціювання відстані, зорової пам'яті, а також розумової працездатності ($p < 0,05$). Комплекси застосовувалися у підготовчій частині уроку у вигляді загально та спеціально розвиваючих вправ, а також в основній частині уроку - у вигляді рухливих та спортивних ігор, ігрових вправ та естафет відповідної спрямованості в основній частині уроку.

На виконання ігрових дій в учнів 5-го, 6-го та 7-го класів достовірний вплив мають здібності диференціювати часові інтервали та відстань, швидкість переробки зорової інформації, сила нервової системи та реакція на рухомий об'єкт. В 8-х і 9-х класах достовірний взаємозв'язок виявлено із простою та складною руховими реакціями, швидкістю переробки зорової інформації, короткочасною зоровою пам'яттю, здібністю диференціювати м'язові зусилля, вольовими якостями та рівновагою тіла ($p < 0,05$).

Так, для розвитку у дітей 10-14 років сільської місцевості м'язових відчуттів підбиралися вправи, які при багаторазовому повторенні вчать правильно й економно розподіляти м'язову силу, тобто корегують й уточнюють параметри рухів за амплітудою, величиною зусиль та траєкторією, а саме: вправи з набивними та тенісними м'ячами, з малими гантелями та еспандерами. Під час розвитку частоти рухів учнів середніх класів сільської місцевості застосовувалися вправи швидкісної спрямованості з предметами та без. Такі вправи виконуються у короткі інтервали часу декількома підходами з відпочинком до повного відновлення. Для розвитку почуття рівноваги, яке залежить від вестибулярного аналізатора, використовувалися різноманітні вправи з обертанням голови в різних площинах, кінцівок, тулуба, а саме: перекиди, перевороти, повороти, комбінації вправ, також вправи для збереження стійки, різні види лазіння, стрибки, елементи гімнастичних вправ, біг з різкими зупинками та зміною напрямлення, а також вправи з обмеженням зорового контролю. При вдосконаленні здібності до керування часовими параметрами рухів на уроках фізичної культури підбиралися вправи, які чітко обмежені за часовими параметрами і вимагають контролю часу їх виконання. Це були вправи з конкретною кількістю повторень за одиницю часу, вправи, що виконувалися повільно на певну кількість рахунків, темпові рухи за заданий час тощо. Для формування в учнів 10-14 років уваги, швидкого прийому і переробки інформації, тактичного мислення, зорової, слухової та рухової пам'яті використовувалися рухливі ігри, естафети, елементи спортивних ігор, що вимагали одночасних асиметричних рухів різними частинами тіла; вправи, які потребують командних взаємодій, одночасне виконання вправ усім класом, а також прийоми баскетболу, які формують «школу рухів з м'ячем». А для розвитку відчуття дистанції застосовувалися вправи та естафети на влучність, метання малого м'яча, вправи для проходження дистанції з обмеженням зорового контролю та без нього, варіювання дистанції при передачах м'яча, різних кидках, веденні, передачі м'яча на різну відстань і з різною швидкістю, виконання кидків різних за масою м'ячів (волейбольного, набивного, футбольного) на певну відстань, а також передачі на далеку відстань за сигналом вчителя.

Основними засобами у вихованні вольових якостей є застосування двосторонніх навчальних ігор у баскетболі, які спонукають приймати рішення, проявляти ініціативність та рішучість в складні й несподівані моменти ігрових

ситуацій; змагання на швидкість, точність і результативність, опорні стрибки, акробатичні вправи, а також рухливі ігри та вправи на прояв творчої активності в діях. При цьому розумова працездатність розвивалась за допомогою підготовчих ігор, в яких учні звикали до командних взаємодій та дій з м'ячем; ігри із використанням прийомів баскетболу, гра стрітбол, навчальні ігри за спрощеними правилами та з дотриманням правил, а також виконання та використання тактичних комбінацій, таких як взаємодії двох (трьох) нападаючих, прийоми нападу, персональний захист, напад швидким проривом.

Оптимальне застосування методів і засобів фізичного виховання в умовах сільських малокомплектних шкіл, врахування особливостей фізичного і психічного розвитку дітей середнього шкільного віку у розвитку всіх рухових якостей, переорієнтація системи фізичного виховання на інноваційну педагогічну діяльність із застосуванням найсучасніших засобів, диференціація процесу навчання за віком, статтю, фізичною підготовленістю, станом здоров'я при вивченні технічних прийомів та своєчасний і систематичний контроль за їх засвоєнням зумовлюють успішність навчальної діяльності в баскетболі при засвоєнні рухових умінь на уроках фізичної культури в сільських малокомплектних школах.

У третьому розділі **«Експериментальна перевірка ефективності методики диференційованого навчання фізичних вправ учнів 5-9 класів малокомплектної сільської школи в процесі занять баскетболом»** представлена перевірка ефективності результатів дослідження, розроблено інтегральний показник технічної підготовленості з баскетболу учнівської молоді в сільській місцевості.

Для перевірки ефективності впровадження розробленої нами методики диференційованого навчання ігрових дій учнів 5-9 класів сільських малокомплектних шкіл було проведено дослідження на базі Стрижівської НВК І-ІІ ст. «Школи-колегіума», Студеницької ЗОШ та Високопільської ЗОШ Житомирської області.

В дослідженні взяли участь 200 учнів 5-9 класів сільських шкіл, з яких були сформовані експериментальна (ЕГ) та контрольна (КГ) групи. До складу ЕГ входило 57 хлопців і 43 дівчини. КГ налічувала 52 хлопці та 48 дівчат. Контрольні групи займалися за традиційними методиками навчання ігрових дій з баскетболу, а експериментальна – за розробленими диференційованими методиками.

Враховуючи диференціацію учнівської молоді 10-14 років за статевими та віковими ознаками запропоновано інтегральне оцінювання успішності засвоєння учнями основних технічних дій у баскетболі відповідно до року вивчення. Так, інтегральний показник технічної підготовленості учня з баскетболу (ШТПУб) включає суму балів, отриману учнем за виконання чотирьох контрольних вправ: передачі м'яча (ПМ), ведення м'яча (ВМ), подвійний крок (ПК), штрафний кидок (ШК) та обчислюється за формулою:

$$(\text{ШТПУб}) = \text{ПМ} + \text{ВМ} + \text{ПК} + \text{ШК}, \text{ бали.}$$

Запропонований інтегральний показник технічної підготовленості учнів з баскетболу виражається комплексно у 12-бальній системі і є домінуючим при оцінюванні навчальних досягнень з модулю «Баскетбол».

Контрольні нормативи та вимоги розроблялись відповідно до статі учня та року вивчення баскетболу. Результати, показані учнями сільських малокомплектних шкіл за окремі контрольні вправи, оцінювалися за 3-бальною системою. Визначався рівень технічної майстерності кожного учня від початкового до високого. При цьому учень міг набрати від 1 до 3 балів, кожен з яких дає інформацію про рівень сформованості рухового вміння: 3 бали – високий рівень, 2 бали – середній рівень, 1 бал – низький рівень.

При перевірці ефективності впровадженої в навчально-виховний процес з фізичного виховання учнів основної малокомплектної школи методики диференційованого навчання рухових умінь у баскетболі встановлено ряд позитивних зрушень як у вдосконаленні психофізіологічних показників розвитку організму, так і навчанні технічних дій учнів, які брали участь в експерименті. Крім цього, у результаті застосування мультимедійного дидактичного засобу на уроках фізичної культури під час вивчення прийомів з баскетболу підвищилась мотивація та зацікавленість учнів сільської місцевості. Відвідуваність занять у хлопців 5-9 класів сільських шкіл підвищилася на 21,0 %, а у дівчат на 18,0 % відповідно.

Основним завданням при розробці диференційованої методики було досягти більшої ефективності при навчанні ігрових дій у баскетболі учнів 5-9 класів сільських малокомплектних шкіл. Тому впроваджена експериментальна методика зазнала змін у спеціальній фізичній підготовленості у наступному: результати штрафного кидка у хлопців та дівчат експериментальної групи зазнають достовірних змін в прирості показників з 5 по 9 клас (при $p < 0,05$).

Що стосується хлопців контрольної групи, то ці зміни не суттєві, а у дівчат приріст зафіксовано тільки у восьмому класі. Зміни у показниках передач м'яча достовірно збільшуються у представників експериментальної групи, але найбільш суттєво змінюються – у 9-му класі (при $p < 0,05$).

В учнів контрольної групи достовірні зміни відбуваються у сьомому та дев'ятому класах. Приріст у показниках передач м'яча у дівчат експериментальної групи поступово достовірно збільшуються з 5 по 9 клас, тоді як у представниць контрольної групи ці зміни спостерігаються тільки у сьомому, восьмому та дев'ятому класах.

Показники подвійного кроку достовірно поступово збільшуються як у хлопців, так і в дівчат 5-9 класів експериментальної групи на всіх вікових періодах (при $p < 0,05$). Це стосується і показників ведення м'яча, де приріст зафіксовано на всіх вікових періодах у представників і представниць експериментальної групи, але найбільший приріст даного технічного прийому зафіксовано у хлопців та дівчат восьмого класу (при $p < 0,05$).

Таким чином, впроваджена методика навчання основних рухових дій у баскетболі зазнала позитивних змін як у психофізіологічних показниках розвитку організму, так і значно підвищила формування рухових умінь і навичок цієї гри на уроках фізичної культури в школах сільської місцевості.

ВИСНОВКИ

В дисертації здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано новий підхід до розв'язання наукового питання методики диференційованого навчання фізичних вправ учнів середніх класів сільських малокомплектних шкіл у процесі вивчення баскетболу. Теоретичний аналіз, узагальнення досвіду практики та результати власного експериментального дослідження дозволяють зробити наступні висновки.

1. Виявлено комплекс труднощів, пов'язаних з організацією та проведенням занять, методичним забезпеченням з фізичної культури, зокрема, впровадженням засобів баскетболу для учнів 5-9 класів сільських малокомплектних шкіл. Обґрунтовано цінність баскетболу в системі фізичної культури школярів як комплексного засобу фізичного розвитку, зміцнення здоров'я, формування життєво важливих умінь і навичок, розвитку творчих здібностей і психофізіологічних якостей. Показано значення використання диференційованого підходу під час формування рухових умінь і навичок учнів основної школи, що проживають в сільській місцевості, засобами баскетболу, який включає в себе необхідність урахування віку, статі, особливостей фізичного та психічного розвитку учнів середніх класів.

2. Показано доцільність початку занять відповідним видом ігрової діяльності з середнього шкільного віку, який є сприятливим для формування рухових дій. Крім цього, виявлено значущість використання комп'ютерних технологій на уроках фізичної культури в сільських малокомплектних школах і впровадження наочних дидактичних мультимедійних засобів навчання у фізичне виховання учнів середніх класів, які проживають у сільській місцевості.

3. Встановлено, що за більшістю показників фізичного розвитку школярі сільської місцевості усіх вікових періодів суттєво переважають учнів міських шкіл ($p < 0,05$). Причинами цього є краща екологія навколишнього середовища в сільській місцевості, а також більш якісне харчування на селі. При цьому, рівень загальної фізичної підготовленості дітей з сільської місцевості є достатнім, про що свідчать контрольні нормативи з фізичної культури, які не відрізняються від аналогічних показників учнів міської місцевості. Аналіз показників загальної фізичної підготовленості виявив, що на всіх вікових періодах у хлопців відзначена перевага над дівчатами в таких показниках, як біг 30 м, біг 60 м, стрибок у довжину з місця та метання малого м'яча ($p < 0,05$). Результати дослідження стану розвитку гнучкості показали, що у дівчат з 5 по 9 класи виявлена суттєва перевага над хлопцями-однолітками ($p < 0,05$). Крім

того, порівняльний аналіз особливостей спеціальної фізичної підготовленості учнів середніх класів сільських і міських шкіл виявив, що рівень розвитку спеціальних рухових умінь і навичок учнів сільських шкіл нижчий, ніж у їх однолітків, які проживають у місті.

4. Визначення стану психофізіологічних функцій організму учнів сільської місцевості у різні вікові періоди дозволило констатувати наявність неоднорідної динаміки, що пов'язано з морфофункціональними та психічними особливостями розвитку організму дітей середнього шкільного віку. Так, у прояві психофізіологічних особливостей розвитку організму чутливих періодів у хлопців спостерігаються з 6 по 9 клас, тоді як у дівчат – з 5 по 8 клас ($p < 0,05$). Крім цього, результати анкетування учнів середніх класів сільських малокомплектних шкіл свідчать про наявність інтересу до занять баскетболом. Однак, в процесі гри вони не завжди можуть реалізувати свої потреби в повному обсязі, про що свідчить аналіз результатів опитування вчителів фізичної культури. З одного боку, мала кількість учнів дозволяє ширше здійснювати диференційований підхід до розвитку фізичних якостей кожного учня, при цьому легко проводити навчання основним руховим діям – бігу, стрибкам, метанням, а з іншого – впровадження спортивних ігор, таких як баскетбол, у навчально-виховний процес з фізичної культури має певні труднощі. Головними проблемами, з якими постійно доводиться мати справу вчителям фізичної культури, залишаються матеріально-технічне, науко-методичне та кадрове забезпечення шкіл, мала наповнюваність учнів у класах, відсутність спортивних залів, устаткування та інвентарю, низький рівень рухової активності дітей і підлітків, відсутність мотивації та зацікавленості школярів на уроках фізичної культури.

5. З'ясовано взаємозв'язок між антропометричними даними учнів і показниками рухових тестів, які є необхідними для більш об'єктивного оцінювання учнівської молоді в процесі навчання гри баскетбол. Так, найбільш інформативними показниками фізичного розвитку як у хлопчиків, так і дівчаток є зріст, маса тіла, довжина руки та кисті, а також сила кисті ($p < 0,05$). Менш інформативними показниками є обхват грудної клітки та довжина стопи. Крім цього, встановлено найбільш інформативні психофізіологічні показники для рухових умінь як у хлопців, так і у дівчат середньої школи в процесі занять баскетболом з урахуванням віку. Так, на виконання технічних прийомів в учнів 5-7 класів достовірний вплив мають уміння диференціювати часові інтервали та відстань, швидкість переробки зорової інформації, сила нервової системи та реакція на рухомий об'єкт ($p < 0,05$). У 8 і 9 класах достовірний взаємозв'язок виявлено із простою та складною руховими реакціями, швидкістю переробки зорової інформації, короткочасною зоровою пам'яттю, вмінням диференціювати м'язові зусилля, вольовими якостями та рівновагою тіла.

6. Розроблено інтегральний показник технічної підготовленості школярів кожного класу з урахуванням статі. Створені критерії оцінювання

дозволяють доповнити та вдосконалити шкільну програму з фізичної культури для учнів 5-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів з урахуванням місця проживання.

7. На основі визначення найбільш інформативних морфофункціональних і психічних особливостей розвитку організму для оволодіння технічними прийомами розроблена методика диференційованого навчання фізичних вправ учнів середніх класів сільських малокомплектних шкіл у процесі занять баскетболом залежно від віку та статі. Створено мультимедійний дидактичний посібник, який містить навчальний матеріал для дітей віком 10-14 років. Установлено, що використання даного мультимедійного програмного засобу на уроках фізичної культури забезпечує створення кращого уявлення школярів про рухові уміння та підвищує мотивацію учнів до занять фізичними вправами незалежно від статі та віку.

8. Результати формувального експерименту засвідчили, що застосування запропонованої диференційованої методики навчання учнів середніх класів сільських малокомплектних шкіл значно підвищило ефективність формування рухових умінь під час вивчення гри баскетбол. Так, інтегральний показник спеціальної фізичної підготовленості учнів 5-9 класів ЕГ покращився достовірно у хлопців п'ятого класу на 25,0 %, шостого класу – на 28,0 %, у представників сьомого класу він зріс на 38,0 %, восьмого – на 50,0 % та дев'ятого – на 43,0 % відповідно (при $p < 0,05$). У представниць протилежної статі ЕГ у п'ятому класі він зріс на 48,0 %, у шостому – на 50,0 %, у сьомому – 23,0 %, у представниць восьмого класу інтегральний показник підвищився на 28,0 % і дев'ятого – на 43,0 % (при $p < 0,05$). Що стосується КГ як хлопців, так і дівчат, то даний показник хоча й покращився, але не суттєво. При цьому, вдосконалення навчально-виховного процесу фізичного виховання учнів основної школи, які проживають в сільській місцевості, створює нові можливості для покращення фізичної та технічної підготовленості школярів.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів навчання фізичних вправ учнів основної малокомплектної сільської школи засобами баскетболу. Воно розкриває перспективи для подальшого пошуку шляхів підвищення ефективності навчання фізичної культури школярів сільської місцевості.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ РОБІТ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

1. Костюк Ю. С. Особливості впровадження уроків з баскетболу в навчально-виховний процес учнів 5-9 класів сільських малокомплектних шкіл / Ю. С. Костюк // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15 : Науково-педагогічні проблеми фізичної культури / Фізична культура і спорт : зб. наук. праць / за ред. Г. М. Арзютова. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. – Вип. 4 (29). – С. 512–516.

2. Костюк Ю. С. Характеристика фізичного розвитку учнів 5-9 класів (10-14 років) сільських малокомплектних шкіл / Ю. С. Костюк // Вісник

Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. – Вип. 112, т. 3 / Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка; гол. ред. М. О. Носко. – Чернігів : ЧНПУ, 2013. – С. 239–241.

3. Костюк Ю. С. Сучасні підходи щодо модернізації уроків фізичної культури учнів основної малокомплектної школи / Ю. С. Костюк // Вісник Запорізького національного університету : зб. наук. праць. Педагогічні науки / гол. ред. Г. В. Локарева. – Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2013. – С. 247–252.

4. Костюк Ю. С. Порівняльний аналіз вікової динаміки основних технічних прийомів учнів 5-9 класів сільської малокомплектної школи в процесі занять баскетболом / Ю. С. Костюк // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. праць Східноєвроп. нац. ун-ту ім. Лесі Українки / уклад. А. В. Цьось, С. П. Козіброцький. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2013. – № 3 (23). – С. 32–36.

5. Костюк Ю. С. Розробка моделі управління навчанням рухових дій з баскетболу учнів середніх класів сільської малокомплектної школи / Ю. С. Костюк // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15 : Науково-педагогічні проблеми фізичної культури / Фізична культура і спорт : зб. наук. праць / за ред. Г. М. Арзютова. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. – Вип. 3К(44)14 – С. 380–384.

6. Костюк Ю. С. Диференційований підхід як основа навчання руховим діям на уроках фізичної культури в малокомплектних школах / Ю. С. Костюк // Єдність навчання і наукових досліджень – головний принцип університету : зб. наук. праць звітно-наук. конф. викладачів ун-ту за 2012 рік, 9-10 лютого 2013 року / укл. Г. І. Волинка, О. В. Уваркіна, О. П. Ємельянова. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. – С. 254–255.

7. Костюк Ю. С. Формування мотивації учнів основної школи до занять баскетболом, які проживають в сільській місцевості / Ю. С. Костюк // Актуальні проблеми природничих та гуманітарних наук у дослідженнях молодих вчених «Родзинка – 2013» / XV Всеукр. наук. конф. молодих вчених. – Черкаси : Брама-Україна, 2013. – С. 279–281.

8. Костюк Ю. С. Сучасні підходи до використання баскетболу в середніх загальноосвітніх навчальних закладах / Ю. С. Костюк // Педагогічний вектор розвитку фізичного виховання в Україні : зб. наук. праць I Всеукр. наук.-практ. конф., 16–17 квітня 2014 року / за заг. ред. Ю. О. Долинного. – Краматорськ : ДДМА, 2014. – С. 29–32.

9. Kostyuk Y. Methods of differentiated instruction in basketball off fifth-grade students of under complected rural schools / Y. Kostyuk // Wydawca : Spkazo.o. "Nauka i studia" / Redaktor naczelna : Prof. dr hab. Koretskiy M. H. – Przemisl, 2014. – Druk i oprawa : Sp. z o. o "Nauka i studia" – NR 15 (125). – P. 120–124.

АНОТАЦІЇ

Костюк Ю. С. Методика диференційованого навчання фізичних вправ учнів основної малокомплектної школи засобами баскетболу. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання (фізична культура, основи здоров'я) – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2015.

Дослідження присвячено питанню особливостей диференційованого навчання баскетболу на уроках фізичної культури в сільських малокомплектних школах. Розкрито комплекс труднощів, пов'язаних з організацією та проведенням занять, методичним забезпеченням з фізичної культури у сільській малокомплектній школі, обґрунтовано цінність баскетболу як комплексного засобу фізичного розвитку, зміцнення здоров'я, формування життєво важливих умінь і навичок, розвитку творчих здібностей і психофізіологічних якостей школярів, показано значення диференційованого підходу у навчанні фізичних вправ.

Здійснено порівняльний аналіз фізичного розвитку, спеціальної фізичної підготовленості та психофізіологічних особливостей учнів 5-9 класів сільських шкіл, та тих, хто проживає у місті. Визначено мотивацію та найбільш інформативні морфофункціональні і психофізіологічні показники розвитку організму при формуванні рухових умінь з баскетболу дітей 10-14 років.

Запропоновано алгоритм навчання фізичних вправ учнів середніх класів сільської малокомплектної школи засобами баскетболу, теоретично обґрунтовано та розроблено відповідну методику диференційованого навчання, що враховує вік, стать, особливості фізичного і психічного розвитку дітей 10-14 років, та підтверджено її ефективність. Показано особливості використання мультимедійних засобів навчання з фізичного виховання учнівської молоді сільських малокомплектних шкіл.

Ключові слова: сільська малокомплектна школа, навчання, баскетбол, учні, психофізіологічні показники, спеціальна фізична підготовленість, методика.

Костюк Ю. С. Методика дифференцированного обучения физических упражнений учащихся основной малокомплектной школы средствами баскетбола. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика обучения (физическая культура, основы здоровья) – Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова. – Киев, 2015.

Исследование посвящено вопросу особенностей дифференцированного обучения баскетболу на уроках физической культуры в сельских малокомплектных школах. Раскрыт комплекс трудностей, связанных с

организацией и проведением занятий, методическим обеспечением по физической культуре в сельской малокомплектной школе, обоснована ценность баскетбола как комплексного средства физического развития, укрепления здоровья, формирования жизненно важных умений и навыков, развития творческих способностей и психофизиологических качеств школьников, показано значение дифференцированного подхода в обучении.

Осуществлен сравнительный анализ физического развития, специальной физической подготовленности и психофизиологических особенностей учащихся 5-9 классов сельских школ, и тех, кто проживает в городе. Определены мотивация и наиболее информативные морфофункциональные и психофизиологические показатели развития организма при формировании двигательных умений по баскетболу детей 10-14 лет. Предложен алгоритм обучения физических упражнений учеников средних классов сельской малокомплектной школы средствами баскетбола, теоретически обоснована и разработана соответствующая методика дифференцированного обучения, учитывающая возраст, пол, особенности физического и психического развития детей 10-14 лет, и подтверждена ее эффективность. Показаны особенности использования мультимедийных средств обучения физического воспитания учащейся молодежи сельских малокомплектных школ.

Научно обоснована и построена модель управления обучением двигательных действий по баскетболу учащихся средних классов сельской малокомплектной школы, которая раскрывает суть и содержание дифференцированного подхода в учебно-воспитательном процессе школ сельской местности, значение психофизических, медико-биологических и социальных факторов, определенной степени влияющих на учебно-воспитательный процесс по физическому воспитанию, а также четко определены роль и функции учителя физической культуры как субъекта обучения.

Для улучшения обучения на всех этапах разработан электронный учебник «Баскетбол в средней школе», который включает учебный материал по баскетболу для учащихся 5-9 классов на этапе создания представления о двигательном действии и начального разучивания (формирование двигательного умения) для учащихся сельских малокомплектных школ. Использование мультимедийного средства на уроках физической культуры в сельских малокомплектных школах обеспечило формирование у школьников образного представления того или иного технического элемента, его визуальное восприятие и дальнейшее точное воспроизведение технического действия, способствовало предотвращению многих ошибок у учащихся, которые возникали при неправильном восприятии, показе элемента и его воспроизведении.

Разработаны критерии оценки основных технических действий по баскетболу для учащихся 5-9 классов сельских малокомплектных школ с

учетом половых и возрастных характеристик, предусматривающих интегральную оценку технической подготовленности учащихся по баскетболу, которая выражается комплексно по 12-балльной системе и является доминирующей при оценке учебных достижений по разделу «Баскетбол». Предложенное комплексное оценивание совершенствует учебную программу по физической культуре для учеников 5-9 классов и является дополнением к совершенствованию учебно-воспитательного процесса по физической культуре для учащейся молодежи в сельской местности.

Показана эффективность внедренной методики дифференцированного обучения в учебно-воспитательный процесс по физическому воспитанию в школах сельской местности, где установлен ряд положительных изменений как в психофизиологических показателях развития организма, так и формировании двигательных умений на уроках баскетбола в школах сельской местности.

Ключевые слова: сельская малокомплектная школа, обучение, баскетбол, ученики, психофизиологические показатели, специальная физическая подготовленность, методика.

Kostyuk Y. S. The educational system of differentiated teaching physical exercises to ungraded secondary school pupils by means of basketball. – Manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Pedagogical Studies. Specialty 13.00.02 – theory and methods of education (physical culture, health basis). – Dragomanov National Pedagogical University. – Kyiv, 2015.

The thesis deals with the issue of peculiarities of differentiated teaching basketball at the lessons of physical training in village ungraded schools. The research discloses the complex of difficulties connected with lesson organization and lesson conducting, methodological provision of training in village ungraded schools, proves the value of basketball as a complex means of physical development, health reinforcement, vital skills and habits formation, pupils' creative capabilities and psycho-physiological qualities development, shows significance of the differentiated approach in teaching physical exercises.

The comparative analysis of physical development, special physical preparedness, psycho-physiological peculiarities of pupils of 5-9 forms of village and city schools is carried out. The motivation and more informative morphofunctional and psycho-physiological indicators of body development in developing basketball movement skills among children at 10-14 are defined.

The research gives an algorithm of teaching physical exercises to ungraded secondary school pupils by means of basketball, theoretically proves and works out the corresponding educational system of differentiated teaching which takes into consideration an age, a sex, peculiarities of physical and psychological development of children at 10-14. The peculiarities of using multimedia means of education for physical training in village ungraded schools are presented.

Key words: village ungraded school, teaching, basketball, pupils, psychological and physiological indicators, special physical preparedness, the educational system.